فەزیحەی گۆڤاری (شیعر) ... تاهیر سیوەیل

هاوڕێکەم وتی : ئێوەی خوێنەری کورد مەبنە مەڕ، دەرگای مێشک و بیرکردنەوەتان دامەخەن و سەر بۆ هەموو جەهالەتێك مەلەقێنن.
وتم: بۆچی خێرە چی قەوماوە؟
وتی : ئەی فەزیحەتی دنیای بە ناو ڕۆشنبیران ئازارت نادات؟
وتم: وەکو چی؟
وتی: جا پێویست بە نموونە دەکات؟ تۆ بەس ژمارە حەوتی گۆڤاری بەناو شیعر بخوێنەوە، بزانە چی لەو دەڤەرەدا دەگوزەرێت بە ناوی شیعرەوە؟
وتم: چی دەگوزەرێت؟
وتی: جگە لە بابەتە وەرگێڕدراوەکانی کە زۆربەی زۆری رووبەرەکەی داگیرکردووە، چەند کاڵفامێك سەرو بنی قسەیان سیستەمە، ئەگەر سیسەم لە ژیانی خەڵك دەربێنێت هەر دەژی، دەچێت لەسەر عەرز دەخەوێت، بەڵام سیستەم لە ناو ئەو نووسینانەدا دەربێنیت هیچی نامینێتەوە! ئەو سیستەمەی تەواو بە مانای دژە گەندەڵی دێت!
وتم : ببورە ئێمەی ناحاڵی وا بە ئاسانی تێناگەین، بێزەحمەت وەکو موز بۆمان پاک بکە.
وتی: بەختیار عەلی مێشکیانی شتوەتەوە بە وشەی سیستەم، شیعرێك بە شیعر دادەنێن دەبێت دژی سیستەم بێت، بێ ئەوەی بزانن سیستەم چییە؟ بەختیار بیستوچوار جار لەو نووسینەیدا وشەی سیستمی چەندبارە کردووەتەوە، وێرای ئەوەی بەختیار لە هەموو بوارێکدا دەنووسێت بەڵام شاعیر نیە، ئەوەی بە ناوی شیعرەوە نووسیونی دروشمی قەبە قەبەیە، بۆیە سەرەنجام وازی لە شیعر هێناو رووی کردە شتی تر.

وتم : سیستەم باشە یا خراپ؟
وتی: ئەوەی لە کوردستان دەگوزەرێت، دژە سیستەمە چونکە دەسەلاتی دوو بنەماڵەی مافیا هەموو شتێکیان قۆرخ کردووەو بە راست و چەوتا دەخۆن و دەدزن و دەکوژن و دەچەوسێننەوە، گەر یاسا و ئیدارەی ڕێکوپێك ببوایە جێیان نەدەبووەوە، چونکە ئەوەیە ماناو کاری سیستەم، وەك لە پێناسە جیهانییەکەیدا هاتووە (سیستەم کۆمەڵێك توخمی کاریگەر و پێکەوەپەیوەستە بەشێوەیەکی ڕێکوپێك یەکەیەکی تەواو فەراهەم دێنێت).
وتم: هەر ئەوەندە؟

وتی: نا، ئەو سێ برادەرەی تریش ناوکۆی نووسینەکانیان بە وشەی سیستم تەنیوەتەوە ، جا گەر ئێوەی مەێ ببنە خوێنەری گۆڤارەکانی وەکو (کەلۆن) و (شیعر)و لاپەڕە ئەدەبیەکانی ڕۆژنامەو گۆڤارەکانی تر کە کەسی بۆ ئاست و ناحاڵیی بەڕیوەیان دەبات ئەوا نەوەیەکی ناحاڵیتان لێدەردەچێت.

وتم: جا بە رای تۆ رەخنە نابێت بوونی ببێت؟

وتی: ئەوەی بە ناوی رەخنەوە دەگوزەرێت مەهزەلەیەکە لەو گۆڕە، نووسینی ئەو سێ برادەرە کە نووسیویانە دوورو نزیك پەیوەندی بە رەخنەو لایەنەکانی شیعرییەتەوە نییە، بەس قسە لەسەر مەعناکانی شیعر دەکەن بەوەی لێی تێدەگەن، ئەگەر مەعناکان دژە سیستەم نەبێت لای ئەوان رەفزە، ئەگینا بۆ نموونە ئەو شاعیرە لیریکیە سادەنووسەی رەخنەی لێگیراوە، نەك هەر شیعرەکانی وێرانن و شایستەی رەخنەیە بەڵکو لە زۆنگاوی بۆگەنیدا ڕزیوە، سەردەمانێك لە گۆڤارێك کاری دەکرد، بە گۆڤارێکی تریان دەگوت ئێوە بابەتی ئێمە بڵاوبکەنەوەو ئێمەش بابەتی ئێوە بڵاودەکەینەوە تا پاداشتەکانیش هەر بۆ خۆیان بێت، چونکە ئەو کاتە پاداشتەکان بە دۆلار دایاندەنا. باسی رەخنەی چی دەکەیت؟ برادەرێکی تر زۆربەی کتێبە عەرەبیە رەخنەییەکان تەرجومە دەکات و بەناوی خۆیەوە بڵاویان دەکاتەوە، ڕاکان و کارەکانیان کۆپی دەکات و رۆژانە دایاندەنێت و زۆربەی نووسینەکانی پڕ پڕ دەکاتەوەو هەمووانیش بە مامۆستای رەخنەگر بانگی دەکەن، بۆ ئەوەی خوودی خۆی خاوەنی هیچ دیدگیەکی رەخنەیی بێت و شتێکی جیاوازمان بۆ بدۆزێتەوە.

وتم: ئەی چار چیە؟

وتی: ئێوە پێویستتان بە شۆڕشە، یەکەمجار شۆڕشی فیکری و مەعریفی بەسەر ئەو بت و فیگۆرە ساختانەی پانتایی رۆشنبیریی کوردییان داگیرکردووە و عەقڵی خوینەریان سڕ کردووە، لە هەردوو زۆنەکەدا باش دەلەوەڕێن، ئەمەش تاکە مەبەستیانە، نەك هۆش و مرۆڤ و گۆڕانکاریی..

وتم: بابێنەوە سەر سیستەم ، ئایا بەڵگەت هەیە لە ناو نووسینەکانەوە؟

وتی: بەڵێ.. هەر بۆ نموونە لە ناو نووسینی ئەو چوار برادەرەدا :

1/ مامۆستاکەیان دەنووسێت:

سیستم لە جەوهەردا لەسەر دەرکردن و سیستماتیزەکردن…..دروست بووە

شاعیران هەوڵدەدەن شیعر لە سیستم ڕزگار بکەن.

دەتوانێت هەمیشە لەدەرەوەی سیستم بێت و ئاماژە بۆ دەرەوەی سیستم بکات.

2/ یەکێکیان دەنووسێت:

ئایا ئەم خودە شەڕ لەگەڵ سیستمدا دەکات.

ئەمەش بە دیوێکدا دەچێتەوە خزمەتی سیستم............. دەبیتە نوێنەری سیستم ....

3/ یەکێکی تریشیان (کە زۆر لە مامۆستاکە زیاتر وشەی سیستمی لەو نووسینەدا بەکارهێناوە کە 78 جاران، دەڵێت:

سیستم دژی وێنەی راستەقینەیە. سیستەم دەڵێت ژیان هەر ئەمەیە.

بوونی شیعر ئەوەیە سیستم تووشی داخوران و ناکۆکی دەکات.

4/ ئەو برادەرەی تریش دەنووسێت:

کە لە ناوسیستمدا دەبنە دیل.....نێوکۆیی سیستم بەرهەمیاندەهێنیت.

چەشەو حەزی سەپینراوی سیستم دەوێت، ئەو سیاقەی سیستم بۆ مرۆڤی کوردی دروستکردووە...سیاقی داخراوی سیستمدا...

وتم : ئەم هەموو خەفەتە بە ئێمە هەڵناگیرێت، نەختێ دڵیشمان خۆشکە.

وتی: من شاعیر نیم، بەس وشەی سیستم گۆژی کردم، کە خەوتم هەر ئەم وڕێنانەمان دەکرد، بەشکوم ئاوازێکی بۆ دابنێیت بیەکینە مارشی دەزگاکانیان:

__سیستەم__

سیس/تەم

سەرین/سوتا

لەسەر سیستەمێ

سیستەماتیك

سڕ بووووو

سسسسسسس سسسسسسس

ساتمەم دەداو

هەناسە سست

سمتیش سیس

سیسرکرکان

سرتە سرتیان بوو

سانتیمێ سیستەمم سەند

تا سەر ببێ سرت

سەرسەریەکانی دەسەڵاتیش

بەرەو شاری سرت

محمد پێغەمبەری خێڵ … مەحمود عەبدوڵڵا

زۆرینەی ئاینەکان لەناو خێڵەکان سەریان هەڵداوە،خێڵەکانیش کانگای ئەفسانەکانن،هەربۆیە ئاینەکان وەڵامدر□وەی پێویستییە ڕۆحیەکانی کۆمەڵگای خێڵەکین،چەندە کۆمەڵگایەک خێڵەکی بێت هێندە لەئاین نزیک دەبێتەوە و بە پێچەوانەشەوە. بۆتاکیش هەروایە. لەبەئەوە تا زیاتر ئاین وڵامی پێویستە دەرونیەکانی تۆبێت تۆش هێندە لەخێڵ و مێنتالێتەکەی نزیکیت و بە پێچەوانەشەوە.
چەندە کۆمەڵگا لەشارستانی نزیک بێت هێندە لەئاین دوردەکەوێت و بە پێچەوانەشەوە … تۆش هەر وەها…
ئەوە گاڵتەجاڕییە،کەدەڵێن م□ر□ق ب□ بێ ئاین ناژیت…مرۆڤێک کە بتەواوی مانا ڕۆشنبیر بێت بەبێ خودا دەژیت،و لەگەڵ پرەنسیپە اخلاقیەکانی ئاینیش هەڵدەکات ، بەڵام مرۆڤ ناکاتە قوربانی ئاین ئاین بۆمرۆڤ نەک بەپێچەوانەوە.

ئاینی ئیسلامیش لەناو خێڵ سەرهەڵدەدات و وەڵامی کێشەکانی کۆمەڵگەیەکی خێڵەکی دەداتەوە.
محمد و بۆچون و لێکدانەوەکانی ئەودیوی سنوروکات نەبوون،محمدیش پیاوی سەردەمی خۆی ب□ووە،لەزۆر ڕووەوە نەیتوانیوە سەردەم وکلتورەکەی تێپەڕبکات،بەڵکو زۆر لە نەریتە کانی ئەوکات، کە لای خۆی پەسندبوون ،بە ناوی خوداوە جێگیری کردوون و هەندێک نەریتیشی هەربەناوی خوداوە ڕەتکردو نەتەوە. محمد چاکسازێکی کۆمەڵایەتیبووە.
ئەوە محمد نییە کە بۆچون و بیرۆکەکانی بۆهەموو سەردەمێک گونجاون،ئەوە تۆی مسلمانیت کە پێوەرەکانت تێڕوانیینەکانت ناگۆڕێن،ئەوە ئیسلام نییە کە پێشکەوتووە ،ئەو□ تۆی کە دواکەوتویت و یەک ملیم پێشناکەویت و هەموو شتێک بەمەتری ئیسلام پێواند□کەیت.

ئیسلام ئاینێکە لەناو خێڵ سەری هەڵداوە، بۆزۆرێک لە خەڵک لەوکاتەدا ئیسلام بیروباوەڕێکی پێشکەوتووە بووە ،وە زۆر گونجاویش بووە لە گەڵ هەست و نەستی عەر□ بێکی دەشتەکی،لەهەمانکاتدا تەنانات لەسەردەمی محمد خۆیشدا ئیسلام چ نییە جگە لە گێڕانەوەی ئەفسانەی پێشینان، بەتایبەت لای کەسانێک کەخوێندەواربوون، بەڵام لە کاتێکدا

محمەد پەیامەکەی ئادەگەیەنێت لەمەککەدا چەند کەسێکی کەم خوێندەواربوون ،کە ژمارەیان هەر هەندەی پەنجەکانی دەست دەبێت، ئەمەش هۆیەکە بۆ سەرکەوتنی ئاینی پێغەمبەرێکی بێحیساب نەخوێندەوار.ئەنگە نەخوێندەواری محمەد هەکارێک بوبێت بۆ ئەوەی نەخوێندەوارەکان شوێنیبکەون و خۆشیان بوێت کەدەبینن محمەد نەخوێندەوارەکە وەک خۆیان،جا ئەگەر محمەد نەخوێندەواریەکەی پڕوپاگەندەش بوبێت! بە ئاشکرا دیارە کە نەخوێندەوار بونی محمەد پاساوێکە بۆ ڕەوایەتیدان بەوەی کە لەلایەن خوداوە هاتووە،ئەمەش خۆی لەخۆیدا بەڵگەیە لەسەر ئەوەی کە پەیامەکەی محمەد بۆیە گرینگە کە نەخوێندەوارە،ئەگینا ئەگەر خوێندەوارێک بوایە بیروو باوەڕو زانینەکانی هەندە سەرسامکەر نەدەبون،بەواتایەکیتر،ئەوەی محمەد دەیڵێت دەشێ کەسێکی خوێندەواریش بیزانێت،بەڵام ناشێ کەسێکی نەخوێندەوار بیزانێت!

ئیسلام ئاینێک نییە بۆ هەمو سەردەم کۆمەڵگایەک بگونجێت،بەڵکو دەگونجێندرێت، ئەویش بەدوو ڕێگا:یەکەم سیستەمی پەروەردە ئیسلامی بێت نەوە لەدوای نەوە ئەم بیرو باوەڕە نەقڵ ببێت و ، کەسێتیەکی ئیسلامی بەرهەم بهێنیتەوە،کە دیارە مرۆڤیش بەرهەمی سیستەمە،وە لەڕێگای پەروەردەوە کۆمەڵگا لەدۆخی خۆیدا دەهێڵێتەوە کاتێکیش کۆمەڵگا پێشناکەوێت ئەوە لەگەڵ ئاینەکە هاوشان دەبێت ، ئاخر مەنتیق نییە حەزو ئارەزووی ویستی کۆمەڵگایەک پێشکەوتو تربێت لە ئاینێک کە بۆتە پێکهاتەی هزری ئەو کۆمەڵگایە.دووەم- تەفسیر،لەڕاستیدا موفەسیرەکان چ نین جگە کەسانێک کە معجیزە دادەتاشن،لەبەر ئەوەی قورئانیش زمانی شیعرە لاستیکییە و چەنت بوێت ئاوا لێکیدەدەیتەوە و بە فیزیاوکیمیاش ترش و خوێی دەکەن،بۆنمو نە -الطیر -ئەکەن بە فڕۆکە ،ئاخر پێم ناڵێن کە” مرۆڤی کافر”فڕۆکەی دروستنەکردبایە ئەوە چۆن دەتانزانی ئەو طیرەی محمەد مەبەستی هەمان طیارەیە. محمەد باسی باڵندە دەکات کە خوا ئاسمانی بۆ مسخر کردووە،دەی فڕۆکە حەفتاجار ئاسمانی بۆ مسخربکەی ،سوتەمەنی ببەیت حەفتاجار دەکەوێتەخوار بەحەفتاقورئانە.

بەکورتی دەمەوێت بڵێم ئەوەتەی کە خەڵکی و ئاین و پێغەمبەری خەڵ پێبەپێستی تەن،نەک ئیسلام بەهەموسەردەمێک گونجاوبێت،ئەوەتەی لەم هەویری ئیسلام دروستکراویت .تا تەش پێشنەکەویت ممکین نییە ئاینەکەت دواکەوتوبێت ، تە لەئاینەکەیت و ئەویش لە تە.

خۆشەویستی ... بەختیار محەمەد

که تۆم خۆشویست
هەموو دنیام لەبیر کرد.
من بوومە عەدەمێك
لەناو گێتی عەشقی مەزنی تۆدا.
من ئەستێرەی عەشق بووم
لەناو کەونی عەشقی بێ پایانی تۆدا.
لە جیهانی عەشقی تۆدا
هیچ سنوورێك نەمابوو
لەنێوان مانای بوونی عەدەم و
مانای بوونی مندا.
من سەرەڕۆیەك بووم
وەك کۆڵۆمبس،
دەمویست،
دوورگەی دووری عەشقی تۆ
بدۆزمەوە.
من پێغەمبەری (موسای) عەشق بووم
سفری تەکوینی عەشقی تۆم
دەنووسیەوە.
ئەی ڤینۆس
تۆ خالیقی عەشق بووی
منیش پەیامبەری پەیامەکەی تۆ.

پچڕانی گەردانەی تەمەن ... ستار

ئەحمەد

پەپوولەیەك تەمەنی دەمژێ
ساتەكانی لە باڵی رۆژگارا سەرەوخوار دەبنەوە
ئەو كاتانەی هەڵچوون ژیانی دەنۆشیو
تووڕەیی قوڵپی گریانی دەكردە مەزەی توانەوەی
هەڵسانەوەی تاریكی شەویش لە تەورداسی زەمەنی ئەدا
ئەوەتا خەریكە دەستی حەز بەرەو ئارامگەی سرەوتن دەیبات
لە كەنار ژوانێكی هەڵكشانی هەناسەی گەڵاو
بەربوونەوەی دەنكێك لە گەردانەی هزری كاڵبوونەوە
دەیەوێت لە بەردی بەفرینی لوتكەی هیوادا بهەژێت
بەرەو رەنگی لاوێتیو كەسكبوونی بەهاری یادگاری
وەلێ دەستێك لە رێیدایە , دار بەڕوویەكی سووتاوە
لە یەخەی گیربووەو دەیەوێت لەبادا راپێچی مانگی بكات
دەسرازەی گزنگێك ئەو پەڕی ئاسۆیە
لە جەرگی ئەودا تیشكی مناڵی دەژمێرێ
هەمدیسان لە خولگەی بێزاربوون دەرناچێ
بە لایلایەی پۆڕەژن.. سەرخەوێك دەشكێنێ
كوانێ هەناسەی گڵكۆیەك لە جوانی
تاسەیەك بە جەرگی زامی بدات
هەناری باخچەیەك لە گڕا نێڵەی بێت
شەوانە سەر دڵی داخبكات
دەترسێ چۆن رووتی میوانی هەوارگەی لانكی بوو
هەر ئاوهاش دەستخاڵی بڕواتە پێشوازی سورمەیەك
لە چاوی ئاسۆ گیر بووەو لە نیگای ئەویشدا روانگەی جواندەكا
حەسرەتی شانێكی چیایەكی مەچەك بەفر
لە گۆی دەخاتو لەگەڵ رەنگی پاكیا
گۆرانی بۆ خەمی تەنیایی دەڵێ
نەغمە لە مێشكی دەترازێو
نۆتەی دڵی مەرگ چاودێری عومرێتی
ترپەی لە دەنگی پێی ئەوو لە كسپەی سوتانی جەرگی عەشق دەچێ
لە سەرەڕێی شەمێكا فرمێسكی خۆر دەپێوێ
خۆزگەیەك وەك ئاونگ تیلەی لێڵدەكاو
بەرەو ژوور روویەكی نوورانی سەرشانی دەگرێت
چوون كۆترێك بۆ لانەی گەواڵە ستوونی خۆر رامووسێ
دێتەوە تەماشای هەوارگەی گوڵدەكات

دەڕوانێو دەبینێ چرۆیەك دەمدەكاتەوە
پەپوولەیەكی ئێشكگریش لەسەر گەڵای بەیبوونێك دەمرێ
لە بەرامەی مردووەكان شاڵاوی كۆچێكی وەبیر دێتەوە
سورمەخان لە ژاڵە دابڕاو
بەرەو ئاسمان رووەو ئەو دەستی خوا ماچدەكەن
خواش نوورێك لە جوانی رەوانەی شەو دەكا
زریوەی لە دەروازەی تەمەنیدا ئەدرەوشێتەوە
كە بەرماڵی خوانی پارشێوێك كۆدەكاتەوە
دایكی بە جامێ خوێنو
دارەكەی ئەوپەڕی گوندەكەش بەقەدی رووتەوە
لە نیشتمانی دڵیا روحێك لە نەمری دەڕازێننەوە
بۆیە لە بۆتەی شیعرێكا دەبێتە وشەیەكی ژیكەڵەو
بە هێمنی دەچێتە پیری مردنەوە

ستار ئەحمەد